

REIZENDE EXPOSITIE

Hoe zag het gebied van Toverland er in de 16e eeuw uit? Dat weten we vrij precies dankzij deze voorloper van Google Streetview

Bron: dagblad De Limburger (online) van 10-04-2026 door Jos Bouten

Frans Hermans (knielend) en Ragdy van der Hoek in het Bürgerforum in Geldern bij de rondreizende, grensoverschrijdende tentoonstelling van cartograaf Christiaan Sgrooten. © Mijntje Wismans

Venray/Venlo/Melderslo

Hoe zag in de 16e eeuw het gebied eruit waar nu Toverland ligt? En de Alpen? Of de Dom van Keulen? Dankzij hofcartograaf Christiaan Sgrooten van Filips II weten we dat vrij precies. De komende maanden trekt een expositie over Sgrooten door de Noord-Limburgse grensstreek.

Al een aantal jaren rijden op gezette tijden auto's door de straten met op het dak een camera die de omgeving in 360 graden registreert. Korte tijd later kun je online de wereld aanschouwen, tot op de millimeter nauwkeurig.

In de tweede helft van de zestiende eeuw waren die autootjes er nog niet. Toch werd de wereld in kaart gebracht, namelijk door mannen die de wereld afstruinden in opdracht van de katholieke koning Filips II.

Betrouwbaar

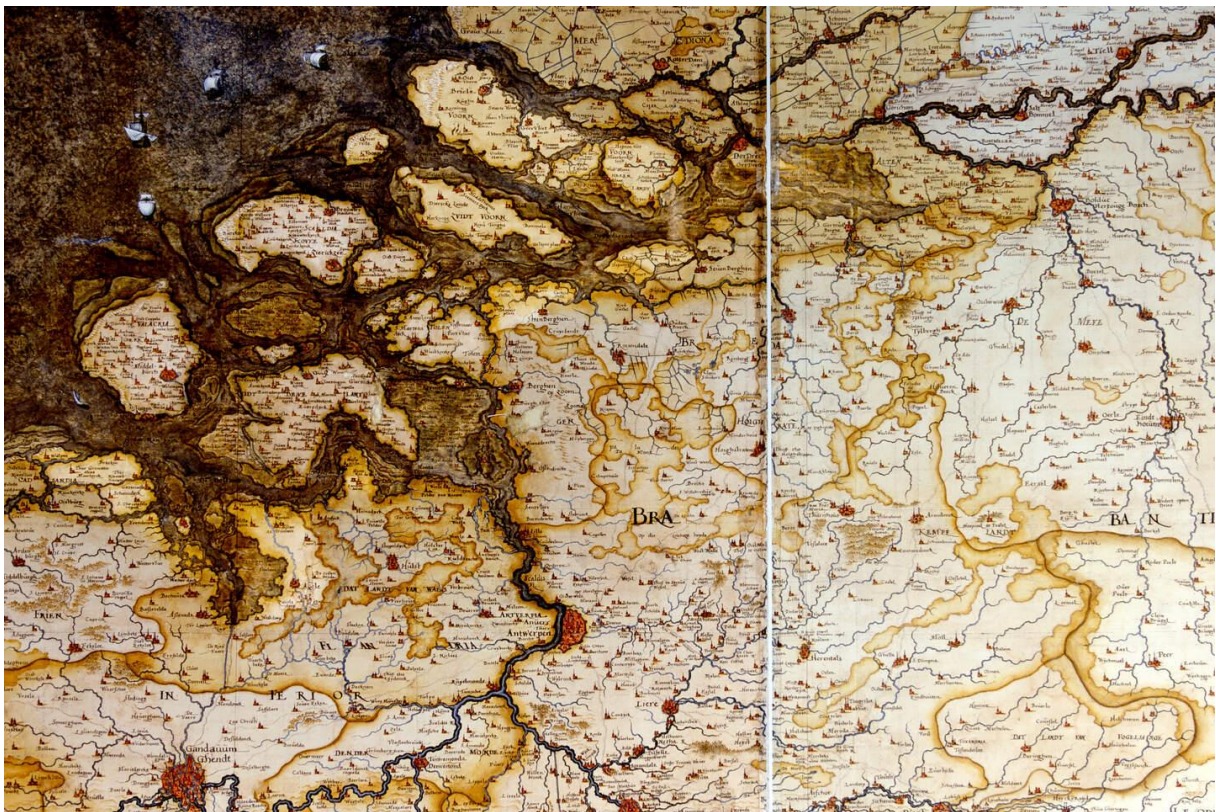
„De Spaanse koning wilde gedetailleerde, betrouwbare landkaarten van zijn rijk en andere landen”, zegt historicus Ragdy van der Hoek. De Venlonaar heeft met onder

anderen de Venlose archivaris Frans Hermans meegewerkt aan een reizende tentoonstelling over de landkaarten die Filips II bestelde.

De grote man achter de operatie was Christiaan Sgrooten, de in het Duitse Sonsbeck geboren cartograaf en schilder. Jarenlang waren veldwerkers onderweg om met meetkettingen van vijf meter, minder gedetailleerde kaarten van onder anderen Jacob van Deventer en op basis van reisverhalen het rijk van Filips II in kaart te brengen. Dat was geen ongevaarlijk karwei. De veldwerkers hadden weliswaar een vrijbrief van de katholieke Spaanse koning, maar dat was bepaald geen garantie dat ze overal ongestoord hun werk konden doen. De oorlog, die achteraf tachtig jaar bleek te duren, was in volle gang.

Atlassen

De resultaten van tientallen jaren veldwerk werden door cartograaf/schilder Christiaan Sgrooten neergelegd in twee handgeschilderde atlassen. De gedetailleerdheid van de kaarten is indrukwekkend. „Wat moet die man goede ogen hebben gehad”, zegt historicus Van der Hoek. Als voorbeeld wijst hij op de piepkleine bouwkraan die Sgrooten heeft getekend bij de Dom van Keulen. Dankzij Sgrooten weten we precies hoe zeeschepen er in de zestiende eeuw uit zagen. „Het is alsof je naar een foto kijkt”, zegt Van der Hoek.

Details van de Zuidelijke Nederlanden van Christiaan Sgrooten, hofcartograaf van Filips II. © Mijntje Wismans

Eeuwenlang waren de twee manuscripten buiten beeld. Professor Peter Meurer haalde ze omstreeks 2007 uit de mottenballen. De Duitse historicus concludeerde na uitgebreid onderzoek dat Christiaan Sgrooten een hele grote, belangrijke cartograaf

is geweest. „Tot dan was er nauwelijks belangstelling voor de atlassen”, weet Van der Hoek.

Gebroeders Van Lymborch

Intussen ligt er een exemplaar in de Koninklijke Bibliotheek van België in Brussel, het andere is te vinden in de Bibliotheca Nacional in Madrid. Een vergelijking met de getijdenboeken van de gebroeders Van Lymborch dringt zich op. De Nijmeegse broers Johan, Herman en Paul, die bijna twee eeuwen eerder leefden dan Christiaan Sgrooten, illustreerden een getijdenboek voor de hertog van Berry, *Les Très Riches Heures du duc de Berry*.

Nijmegen pakt dit jaar flink uit met de broers en lift mee op de unieke expositie van het getijdenboek in Chantilly, net boven Parijs. Ze moeten het in Nijmegen echter doen met reproducties omdat het ondenkbaar is dat *Les Très Heures* naar Nederland zou komen.

Volgens Ragdy van der Hoek is er heel kort aan gedacht om een poging te wagen een manuscript dit jaar naar deze regio te krijgen als onderdeel van een grensoverschrijdende, door EU-subsidies ondersteunde expositie over Christiaan Sgrooten. Van der Hoek: „Als het al gelukt was, zouden vervoer, verzekering en beveiliging het project veel te duur maken.”

Toverland

De expositie over cartograaf Christiaan Sgrooten is van 29 april tot en met 31 mei te zien in het Venrays Museum, van 15 juni tot eind augustus in De Locht in Melderslo en later dit jaar in de Stadsbibliotheek in Venlo. Daar blijft het niet bij, er is een lesbrief gemaakt voor middelbare scholen. Scholieren die nu gewend zijn met een klik op Google Maps hun omgeving te verkennen, krijgen een beeld van hoe hun wereld er vijfhonderd jaar geleden uitzag. Bijvoorbeeld de plek waar nu Toverland ligt. Of bedrijventerrein Trade Port. Van der Hoek: „De scholieren leren dat hun eigen omgeving zich altijd ontwikkeld heeft en dat nog steeds doet.”